

Länsstyrelsernas informationsblad i överförmyndarfrågor

1:2020

I detta blad kommer vi att informera om:

- Angående situationen på grund av Covid-19
- Överförmyndaren kan vitesförelägga för begäran enligt 16 kap. 3 § FB
- Förenklad redovisning ska lämnas på heder och samvete
- Stämpelbeslut
- Delegation av avslagsbeslut rörande arvode

Angående situationen på grund av Covid-19

Hela vårt samhälle påverkas just nu av krisen kring Covid-19 och alla åtgärder som satts in för att förhindra smitta. Vi följer alla utvecklingen och anpassar oss efter riktlinjer från Folkhälsomyndigheten och beslut från regeringen. Detta innebär en påfrestning för alla människor. Länsstyrelserna förstår att det också kan komma att påverka arbetet hos överförmyndarna; t ex genom ökad sjukskrivning hos personalen, andra prioriteringar i kommunen och minskade förutsättningar för ställföreträdare att besöka sina huvudmän eller myndigheter.

Om den här krisen blir långvarig så kommer detta ha effekter på handläggningstider m.m. I Länsstyrelsernas tillsyn framöver kommer vi att ta hänsyn till att det råder särskilda förhållanden.

Länsstyrelserna vill dock påminna om att det är av yttersta vikt, trots de särskilda förhållandena som råder, att rättssäkerheten för huvudmannen upprätthålls. Lag och förordning ska fortfarande följas. Prioriteringar mellan olika arbetsuppgifter kan dock behöva göras och vi har naturligtvis alla fokus på att följa folkhälsomyndighetens riktlinjer.

Vidare kan situationen även komma att påverka hur länsstyrelserna genomför sin tillsyn, beroende på var i landet vi är. I vissa delar av landet kommer platsinspektioner att bli inställda och inspektioner anpassas. Varje länsstyrelse tar i dagsläget själv ställning till hur tillsynen ska utföras, utifrån de förutsättningar som finns i det länet.

Överförmyndaren kan vitesförelägga för begäran enligt 16 kap. 3 § FB

Länsstyrelserna har fått vissa frågor om avsnitt 4.3 i våra riktlinjer rörande legala förmyndares och förordnade ställföreträdares redovisning, gällande överförmyndarens möjlighet att vitesförelägga en ställföreträdare. Länsstyrelserna vill därför lämna följande förtydligande.

Enligt 16 kap. 13 § FB får överförmyndaren vid vite förelägga en förmyndare, god man eller förvaltare att fullgöra sina skyldigheter enligt 16 kap. 3 § andra stycket FB.

Enligt 16 kap. 3 § andra stycket FB har överförmyndaren eller den som överförmyndaren utser rätt att gå igenom de räkenskaper och anteckningar som avses i 12 kap. 5 § FB samt de värdehandlingar som ställföreträdaren förvarar med anledning av sitt uppdrag. Ställföreträdaren ska hålla dessa handlingar tillgängliga på tid och plats som överförmyndaren bestämmer. Dessa handlingar kan således överförmyndaren kräva in vid vite.

I uppräknningen i 16 kap. 13 § FB finns dock inte 12 kap. 9 § FB inkluderad. Det går således inte att vitesförelägga en ställföreträdare att lämna upplysningar om sin verksamhet i enlighet med den bestämmelsen.

Förenklad redovisning ska lämnas på heder och samvete

Länsstyrelserna har fått frågor om förenklad redovisning ska lämnas på heder och samvete eller inte. Justitieombudsmannen (JO) har i ett protokoll sammanfattat hur även länsstyrelserna ser på frågan (se dnr 3267-2002).

”Angående årsräkningar i förenklad form m.m.

I flera ärenden (t.ex. förmyndarskap för J.K. och förmyndarskap för K.J.) noterades att av förmyndaren ingivna bankbesked godkännts av överförmyndarnämnden som om de vore årsräkningar. I det ena fallet finns ett beslut meddelat i mars 2001 av överförmyndarnämnden om att förmyndaren beviljas rätt att lämna årsräkning i förenklad form. I ärendet har överförmyndarnämnden dagen efter beslutet skriftligen underrättat förmyndaren om att denne "bara behöver lämna in bankbesked". Inte i något av ärendena föreligger beslut om befrielse från att avge årsräkning.

JO anförde följande. Enbart ett bankbesked kan inte i något fall anses utgöra en årsräkning, eftersom en sådan alltid måste avges av den som är redovisningsskyldig på heder och samvete. Ett av överförmyndaren meddelat beslut om att årsräkning får avges

i förenklad form innebär alltså inte att kravet på avgivande på heder och samvete har eftergivits, utan enbart att själva redovisningen av förvaltningen får förenklas. Ett ingivet bankbesked kan - om överförmyndaren så har bestämt - i ett enskilt fall räcka som redovisning, men måste kompletteras med ett intyg från ställföreträdaren om att redovisningen avgivits på heder och samvete.”

Länsstyrelserna anser alltså att enligt föräldrabalkens regler ska även förenklad redovisning lämnas på heder och samvete.

Stämpelbeslut

Det är vanligt att överförmyndare fattar så kallade stämpelbeslut vid beslut om samtycke, det vill säga ett beslut som stämplas på t ex ett köpekontrakt eller ett arvskitte. Ett sådant beslut saknar vanligtvis en motivering. Bestämmelsen om motivering av beslut har dock ändrats i den nya förvaltningslagen (2017:900), FL, och sedan den 1 juli 2018 ställs det därför högre krav på att myndigheter ska motivera sina beslut än tidigare.

Bestämmelsen i 32 § FL anger att ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt, förutom i vissa undantagssituationer, ska innehålla en klagörande motivering, om det inte är uppenbart obehövligt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande.

I förarbetet till bestämmelsen (se prop. 2016/17:180 sida 321 f.) framgår att motiveringsskyldigheten i praktiken gäller för alla beslut som är överklagbara och att undantagsregeln ska tolkas snävt. För att det ska kunna göras undantag krävs att det för myndigheten, vid en objektiv bedömning, i princip ska framstå som självklart att någon motivering inte är behövlig.

Det innebär att det numera i mycket högre utsträckning krävs motivering vid beslut om samtycke. Länsstyrelsernas bedömning är därför att motivering av beslut är huvudregeln snarare än undantaget. Det finns därför anledning för många överförmyndare att se över sina rutiner vid beslut.

Delegation av avslagsbeslut rörande arvode

Länsstyrelserna har noterat att det kan finnas behov av att reda ut vad som gäller möjligheten att delegera beslut om avslag på en begäran om arvode.

Möjligheterna till delegation regleras i 19 kap. 14 § FB.

”Överförmyndarnämnden får uppdra åt en ledamot, en ersättare som har kallats till tjänstgöring eller en kommunal tjänsteman med den kompetens som behövs att på

nämndens vägnar avgöra vissa grupper av ärenden. Nämnden skall i sitt beslut ange vilka slag av ärenden som uppdraget omfattar. Överförmyndaren får på motsvarande sätt uppdra åt en kommunal tjänsteman med den kompetens som behövs att avgöra ärenden på överförmyndarens vägnar.

En framställning eller ett yttrande till kommunfullmäktige får dock inte beslutas på något annat sätt än av nämnden samfällt eller av överförmyndaren själv. Detsamma gäller beslut enligt 11 kap. 20 § att entlediga eller skilja en god man eller förvaltare från uppdraget och beslut att häva avtal om sammanlevnad i oskiftat bo eller att förelägga vite.

Finner den som fått ett uppdrag som avses i första stycket att samtycke, tillstånd, förordnande, upphörande eller entledigande i ett visst fall inte bör meddelas eller beslutas, eller anser han eller hon frågan tveksam, skall ärendet hänskjutas till nämnden eller överförmyndaren. Beslut i ett ärende enligt denna balk vilket har fattats på grund av ett uppdrag som avses i första stycket behöver inte anmälas för nämnden eller för överförmyndaren.”

I bestämmelsens tredje stycke räknas upp en specifik lista på ärenden som inte får delegeras vid avslag eller tveksamhet: beslut om *samtycke, tillstånd, förordnande, upphörande* eller *entledigande*. Enligt länsstyrelsernas mening ingår inte beslut om arvode i den uppräknade typen av ärenden och att det därför är möjligt att delegera beslut om avslag på arvode.

Med vänliga hälsningar

Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Östergötlands län

Justitiedepartementet har gett länsstyrelserna i uppdrag att förbättra tillsynen av och stödet till landets överförmyndare och överförmyndarnämnder. Länsstyrelserna ska se till att det finns en kvalitativ, effektiv och enhetlig tillsyn över överförmyndarna. Detta informationsblad är en del av länsstyrelsernas genomförande av uppdraget.